

Корнєва О.І.,

студентка II курсу факультету менеджменту і бізнесу ВП «Миколаївська філія КНУКіМ»;

Кравченко Є.І.,

студентка II курсу факультету менеджменту і бізнесу ВП «Миколаївська філія КНУКіМ»;

Науковий керівник:

Доній В.С., викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін ВП «Миколаївська філія КНУКіМ», м. Миколаїв

МУЗЕЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ – ДУХОВНИЙ ОРІЄНТИР ДЛЯ СУЧАСНОСТІ

Музеї, які є скарбницями культури, центрами культурно-духовного відродження народу, сприяють гуманізації суспільства, ствердженню української нації як частини світової спільноти. Як соціокультурні інститути суспільства, музеї об'єднують через соціокультурні процеси покоління людей, їх духовність, патріотизм.

Загальне філософське осмислення музеїв вперше відзначив М.Ф. Федоров, який основну увагу звернув на значимість музею в галузі культури [1]. Проблема ролі музеїв у системі освітніх закладів, типології музеїв, теоретичному осмисленню соціальної ролі музеїв присвячені праці І. Грабара, В. Дубровського, П. Флоренського, та ін. [2].

Григорій Савич Сковорода народився 3 грудня 1722 р. у с. Чорнухах Лубенського полку на Полтавщині, у сім'ї малоземельного козака.

Ідейна спадщина Григорія Сковороди належить до визначних надбань вітчизняної прогресивної культури XVIII ст. Григорій Савич належить до тих людей, які збагатили філософську спадщину нашої країни. Через свої твори письменник виражав ідеї гуманізму, засуджуючі меркантильні інтереси панівних класів феодально-кріпосницького ладу: зажерливість, пихатість та жорстокість. Водночас, його вчення є засудженням ранніх буржуазних відносин і влади матеріальних людей над людиною.

Мета нашого дослідження – охарактеризувати музеї, присвячені Григорію Сковороді, визначити їх специфічні риси, роль та значення в культурній спадщині українського народу.

Колегіум в місті Переяслав-Хмельницькому знаний у світі тим, що там навчав науки піітики сам Григорій Сковорода. Саме тут український мислитель створив найвідоміші твори, зокрема «Сад божественних пісень». На

сьогоднішній день в навчальному закладі знаходиться музей, який було засновано у 1972 р. з нагоди 250-річчя від дня народження філософа.

Заклад відображає життя та талант Григорія Савича, його проживання в цьому краї; частина експонатів відносяться до історії колегіуму.

В одному з приміщень розташовується виставка, що присвячена перебуванню на землях Переяслава. Неповторним екземпляром музею є портрет митця, автором якого є невідомий маляр кінця XVIII ст.

Одним з талантів Григорія Сковороди була гра на музичних інструментах. Тому серед експонатів можна побачити тодішню ліру, цимбали, скрипку, бандуру та сопілку, на яких досконало грав просвітитель.

Представлені у експозиції меблі, а саме: стіл, крісла, лампа-торшер, диван, картина художника Гегена «Ярмарок». Речі взяті з маєтку Томар (переяславського пана в с. Кавраї), де працював домашнім вчителем сина Василя Григорій Савич.

Цікавою є обстановка класу, яку зображено в первинному вигляді, в якому викладалась поетика: класна дошка, столи з лавами, на стіні – ікони «Матір Божа», «Бог Саваоф» та «Коронування Діви Марії», біля дверей знаходиться вішалка з одягом студентів, на столах лежать книги. Завершує дану експозицію скульптура Г.С.Сковороди, що сидить за трибуною. Автором даної постаті є І.Кавалерідзе.

Увагу відвідувачів привертає увагу хол, де розташована обстановка кімнати митця. В кутку знаходиться ліжко, шкіряна подушка та килим. Навпроти виходу облаштоване робоче місце: компактний стіл – секретер та стілець. На секретері – глобус, підсвічник і рукописи. На лавці стоїть колишній посуд звичайних селян: солянка, миски та кухоль.

В іншому залі відтворено дизайн бібліотеки колегіуму. В експозиції бібліотеки – старовинні шафи, в яких зберігаються книги XVI-XIX ст. Серед них такі унікальні видання, як «Атлас Российской империи» 1745 р., «Басни Ля-Фонтена» (французькою мовою) 1675 р., «Основы философии и логики» (латинню) 1557 р., «Письма малоизвестных особ» 1598 р. тощо.

На виставці музею широко представлені картини, графіка, літографії, народне мистецтво, в яких відображено творчість та життя філософа.

Експозиція останнього залу присвячена пам'яті письменника. У ній зібрані присвячені його творчості та власне йому роботи інших митців.

Відкриття Національного літературно-меморіального музею в Харьковській області було обумовлене наступними подіями.

Григорій Сковорода в останні роки свого життя (1790–1794) неодноразово перебував у Вільшанській Іванівці (з 1923р. – Сковородинівка), де його з радістю приймав в своєму маєтку Андрій Ковалівський. Про що Григорій Савич писав своєму другу Михайлу Ковалинському: «Перебуваю у мого Андрія Івановича Ковалівського. Маю моєму чернецтву спокій краший, ніж у Бурлуці. Земелька його нагірна. Лісами, садами, пагорбами та джерелами прикрашена. На такому місці я народився під Лубнами». Власники маєтку з

радістю приймали філософа. Тож в 1790-1794 рр. він часто зупинявся у них. 9 листопада (29 жовтня) 1794 року в маєтку Ковалівських завершився життєвий шлях письменника, де він власноруч викопав собі могилу, на якій просив зробити напис «Світ ловив мене та не спіймав». Пізніше могилу було перенесено за яр. А у 1874 р. третій власник маєтку К.А. Жилінський обзначив це пам'ятне місце білою мармуровою плитою. І вже у 1894 р. з нагоди сторіччя зі смерті Григорія Савича члени Харківського історико-філологічного товариства на чолі з Д.І. Багалієм встановили плиту на високий надгробок та обнесли могилу огорожею.

У 1922 року Д.І. Багалій висунув ідею про відкриття на цьому місці музею. Ідея була підтримана Наркоматом освіти УРСР, Харківською губнаршковою та жителями самого села [3].

Згідно з постановою ЦК КП України і Ради Міністрів УРСР про відзначення 250-річчя з дня народження Г.С.Сковороди від 17 березня 1972 року у Сковородинівці був відкритий літературно-меморіальний музей Г.С. Сковороди. З 2004 року музей набув статусу Обласного комунального закладу «Літературно-меморіальний музей Г.С.Сковороди». А садиба Ковалівських увійшла до реєстру пам'яток національного значення. «Меморіальний комплекс філософа і поета Г. С. Сковороди» Постановою Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 р. № 928 внесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України як об'єкт культурної спадщини національного значення (охоронний № 200024-Н).

Ураховуючи заслуги та діяльність Літературно-меморіального музею Г.С. Сковороди, Указом Президента України № 570/2008 від 18 червня 2008 року музею було надано статус національного.

Сьогодні обласний комунальний заклад «Національний літературно-меморіальний музей Г.С. Сковороди» проводить наукову роботу. На його базі проходять Харківські міжнародні філософські Сковородинські читання та Наукова конференція. Також, за традицією, музей проводить народне свято «Сьогодні – Івана, завтра – Купала», а з 2012 року – літературно-мистецький фестиваль «De Libertate».

Основна колекція музею представлена в п'яти залах. У перших двох залах розкривається життєвий шлях просвітителя: тут представлені твори митця в оригіналі та мініатюра помістя Ковалівських таким, яким воно було за часів письменника. Третій зал присвячений вшануванню пам'яті мислителя. Експозиція музею включає в себе різноманітні матеріали. Окрім творів самого філософа, тут також зібрана колекція книг античних та новочасних філософів та роботи, присвячені Г.С. Сковороді. У колекції також є особисті речі письменника, які зберігаються в його ж меморіальній кімнаті. Серед них і розписна скриня родини Ковалівських, що є зразком українського ужиткового мистецтва та представляє частину селянського побуту XVII століття, і навіть стародруки «Требник» Петра Могили 1703 року.[4]

У с. Коврай, Золотінського району Черкаської області у 1792 р. був створений «Літературний музей Григорія Сковороди». І, хоча цей музей і менший за попередні за розмірами, але не менш важливий в історичному аспекті. Оскільки саме тут в 1753-1759 рр., під час проживання в маєтку Ковраєвих, Григорій Сковорода був вихователем для старшого сина поміщика С. Томари, якому викладав різноманітні науки, а у вільний час з головою поринав у творчість. Саме у с. Коврай їм було написано один з найпопулярніших віршів – «Всякому городу нрав і права ...», який увійшов до збірки «Сад божественних пісень». На місці маєтку поміщика С. Томари навіть зберігся льох. На сьогоднішній день музей займає територію загальноосвітньої школи. У 2012 р. було проведено реконструкцію музею та розбито сад навколо меморіалу Сковороди.[5]

Отже, на території України є три музеї, присвячених пам'яті та життєвому шляху Григорія Савича Сковороди. В одному з них присутня екскурсія в он-лайн режимі, що підвищує його доступність [6]. Оскільки культурне надбання є основним рушієм в розвитку нації – то дуже важливо привертати увагу до видатних постатей та присвяченим їм місць. Григорій Сковорода є гарним прикладом для сучасної людини. Його філософські ідеї та життєва позиція не втрачають актуальності на протязі декількох століть. Усі «пороки» людей, засуджені просвітником у XVIII ст. досі мають своє місце в сучасному житті. І саме для їх викорінення та підвищення духовної обізнаності нації важливо вводити просвітницькі ідеї в повсякденне життя людей.

Список використаних джерел:

1. Социологический словарь. – М.,1999. – С.23-24;
2. Энциклопедический словарь. – М., 1995.– С.227-228.
3. Музееведение. Музеи исторического профиля. – М.,1998. – С.83-84.
4. Меморіальний музей Г.С.Сковороди (Переяславський колегіум) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://perejaslav.org.ua/places/muzej-skovorodi-kolegium.html>. – Назва з екрана.
5. Національний літературно-меморіальний музей Г.С. Сковороди [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://skovoroda.in.ua/>. – Назва з екрана.
6. Музей Сковороди. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.doroga.ua/poi/Cherkasskaya/Kovraj/Muzej_Skovorody/3620. – Назва з екрана.
7. Віртуальна екскурсія літературно-меморіальним музеєм Григорія Сковороди [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://incognita.day.kiev.ua/virtualna-ekskursiya-literaturno-memorialnim-muzejem-grigoriya-skovorodi.html>. – Назва з екрана.